

Ärende: VN/33762/2023

Bedömningspromemoria om totalreform av hälsoskyddslagstiftningen

Lausunnonantajan lausunto

Allmänt om bedömningspromemoria

Bedömningspromemorian har utarbetats endast på finska. Det skulle ha varit mycket viktigt att få texten även på det andra inhemska språket eftersom hälsoskyddslagens grundläggande lagrum omarbetas totalt, vilket inte har gjorts tidigare. Snäva tidtabeller får inte vara orsaken till att promemorian finns endast på finska. Dessutom har ärendet väckt intresse i kommunerna, som under utlåtandetiden inte kunnat hålla sammanträden på grund av kommunalvalet då det har inte funnits utlåtandeinstanser.

I övrigt är promemorian väl gjord och utvecklingsförslagen är i stort genomtänkta och bra. Förnyandet av hälsoskyddslagstiftningen är mycket välkommet.

Tidfristen för att ge detta utlåtande har varit mycket kort, en månad.

Kapitel 1 - Bakgrund till den övergripande reformen

-

Kapitel 2 Beskrivning av det aktuella läget

-

Allmänt

Förtydliganden och preciseringar som föreslås verkar vara bra. I synnerhet då det gäller annan lagstiftning och andra myndigheter, nu är det ofta oklart vilken myndighet som har behörighet och det krävs ofta diskussioner om vem som tar ledningsansvaret i första hand. Det har varit bra att ha

kunnat vidta åtgärder i ärenden som gäller t.ex. toaletter eller avfallshantering, även om man inte varit förstahandsmyndighet. Detta har tryggt framför allt befolkningens sanitära förhållande när miljöhoten inte varit särdeles stora. Samtidigt är det viktigt att hälsoskyddsmyndigheten inte används som en allt-i-allo för staten och påföras inspektionsskyldigheter från annan lagstiftning, bara för att det känns praktiskt för staten att kunna utnyttja de kommunala myndigheterna för uppgifter staten ansvarar för. En tydlig arbetsfördelning ger också bättre sakkunskaper för de inspektioner som görs utanför hälsoskyddets kärnuppgifter.

Om det kommer att ställas kompetenskrav på flera olika utomstående sakkunniga, vilket kunde vara bra, borde det stiftas en separat förordning om kompetenskrav.

Kapitel 1 – Allmänna stadganden

Det borde definieras hur en individ beaktas. Behövs det samma åtgärder om en elev i en skola får inomhusluftrelaterade symptom eller om en invånare störs av buller som om störningen skulle gälla samtliga elever i skolan eller en hel stadsdel eller by? Det är sällsynt att nå en sådan situation att t.ex. alla elever i en skola skulle vara helt symptomfria, delvis för att individerna påverkas av varandra på ett sätt som är omöjligt att helt förhindra, delvis för att individerna reagerar på olika sätt.

Määritelmässä tulisi ottaa huomioon suomen kielessä käytetty termistö, jotta määritelmät vastaisivat mahdollisimman hyvin yleiskieltä ja muuta lainsäädäntöä. På motsvarande sätt måste finlandssvenska beaktas. Undvik rikssvensk terminologi som inte används i Finland. T.ex. termen miljö- och hälsovård (-skydd) används inte i praktiken och den förknippas ofta med miljövård så den borde bytas till miljöhälsoskydd.

En tydlig ansvars- och behörighetsfördelning mellan olika lagar, såsom miljöskydds-, vattentjänst-, smittskydds-, strålsäkerhets-, avfallslagen, behövs. Överlappande arbete ska undvikas så långt det går.

Kapitel 2 – Myndigheterna och deras uppgifter

Tillsynsenheterna ska inte göras större då den lokala kännedomen (geografisk, personnätverk) är viktig för en effektiv tillsyn. I en myndighetskritisk värld är det viktigt att myndigheten befinner sig tillräckligt nära och är en del av det lokala livet, för att tillsynen och effekten av tillsynen ska ge resultat.

Den föreslagna skyldigheten att vara anträffbar utanför arbetstid understöds inte. Nuvarande system, där chefen ska kunna nå utanför arbetstid (vilket beaktas i placeringen i organisationen och uppgiftsbeskrivningen), har hittills fungerat bra. Saken kan bra lösas självständigt av

kommunerna med uppgiftsbeskrivningar enligt det lokala behovet och med beaktande av de lokala riskarna. Med tanke på att oförutsedda akuta situationer har förekommit extremt sällan är det inte ekonomiskt vettigt att ordna dejourering. En lokal tillsynsenhet är bekant med lokala förhållanden, riskfaktorer och nyckelpersoner och enhetens personal är känd för utomstående som kan behöva kontakta hälsoskyddsmyndigheten. I en mindre organisation är informationsgången och samarbetet med andra instanser dessutom smidig. Möjligheten att få tag på nyckelpersoner hanteras i beredskapsplanering, övningar och gemensamma diskussioner och utgör endast en liten del av den helheten. Därför behöver man inte heller stipulera skilt om den detaljen. Kommunernas självbestämmanderätt kan mycket väl kvarstå.

Det borde finnas tydligare information om innehållet i och utarbetandet av beredskapsplaner och planer för störningssituationer.

Kapitel 4 – Anmälningsskyldig verksamhet

I stort understöds utvecklingsförslagen. Anmälningsskyldigheten bör vara riskbaserad, vilket också framkommer ur promemorian.

Eventuellt kunde solarium och nagelförlängningar samt mindre inkvarteringar slopas eftersom hälsoriskerna är små medan hamnar, som delar ut vatten till fartyg, kunde vara distributionsområden för hushållsvatten och därmed anmälningsskyldiga. Slopandet av anmälningsskyldighet medför dock att tillsynsmyndigheten inte har någon vetskap om vad det finns för förverksamhet som trots allt kan orsaka hälsorisker.

Små badstränders badvattenkvalitet ska kunna övervakas även i fortsättningen eftersom miljöförändringarna sannolikt kommer att påverka såväl havs- som sjövattnen allt mer. De utgör också ett betydande inslag i det lokala turistbaserade näringslivet och är således en riskfaktor för en större grupp än den lokala befolkningen.

Det borde tydligt definieras vilka anmälningsskyldiga verksamheter som inte ingår i den planmässiga tillsynen om tolkningen ska vara lika i hela landet.

Kapitel 5 – Hushållsvatten och varmt bruksvatten

Att förtydliga hushållsvattenlagstiftningen och i synnerhet ansvarsfördelningen mellan miljömyndigheter och hälsoskyddsmyndigheter understöds. Överlappande tillsyn ska undvikas men samarbete tillåtas och främjas.

Hushållsvattenförordningen 401/2001 är föråldrad och behöver förnyas. Till dess tillämpningsområde kunde hörå sådana vattenverk som fyller båda tillämpningskraven, mindre än 10 m³/dygn och över 50 personer.

Hushållsvatten som används på båtar, flygplan och tåg föreslås ingå i lagstiftningen. På motsvarande sätt kunde för allmänheten avsedda vattenpunkter vid småbåtshamnar, butiker och bränslestationer, där vem som helst kan tappa vatten till flaska, dunk, husbil eller nöjesbåt, ingå. Också vattenposter på friluftsområden och vattenposter som installeras längs (populära) promenadrutter bör beaktas då det stipuleras om detta.

Kapitel 6 – Avfall och avloppsvatten

Bestämmelser om avfall och avloppsvatten torde behövas men ansvarsfördelningen mellan hälsoskyddsmyndigheten och miljövårdsmyndighet måste klargöras.

Kapitel 7 – Sanitära krav på bostäder och andra vistelseutrymmen samt på allmänna områden

Utrycket 'andra vistelseutrymmen' borde definieras, vilket också föreslås.

Kapitel 9 - Begravningsplatser och begravingar

-

Kapitel 10 – Inhämtande av uppgifter, inspektion och övervakning

-

Kapitel 11 – Undersökningslaboratorier och avgifter

Grundavgiften borde vara indexbunden och justeras årligen. Grundavgiften borde bestämmas på lika grunder enligt hälsoskydds-, livsmedels- och tobakslagen.

Kapitel 12 – Förbud och föreskrifter

-

Kapitel 13 – Tvångsmedel och föreskrifter

-

Kapitel 14 – Ändringssökande och verkställighet av beslut

-

Kapitel 15 – Särskilda stadganden

-

Informationssystem

I promemorian ges tre alternativ för lagstiftning om Vati-systemet. Alternativet med en Vati-lag, där det bestäms om systemet, är att föredra framom de två andra, där bestämmelserna skulle finnas även i, alternativt endast i, hälsoskydds-, livsmedels- och tobakslagen.

Vati-systemet kan mycket väl utvecklas så att det blir ett arkiv men inte på kommunernas bekostnad. Arkivet bör uppfylla kraven på och behoven för kommunala arkiveringen. Systemets säkerhet, sekretess och användarloggar samt användarvänlighet (t.ex. sökverktyg) måste förbättras.

Bedömning av de administrativa förfarandena enligt hälsoskyddslagen och utvecklingsbehoven

-

Bilaga 1 Social- och hälsovårdsministeriets förordning om sanitära förhållanden i bostäder och andra vistelseutrymmen samt om kompetenskrav för utomstående sakkunniga (545/2015)

-

Ekonomiska konsekvenser

En ökning av personalens kompetenskrav kan medföra kostnader.

Förslaget om dygnet runt -beredskap skulle bli onödigt dyrt också med beaktande av riskernas omfattning och betydelse.

Helhetskonsekvensen behöver bedömas: Leder minskade, alternativt ökade, uppgifter till ett behov av att förminska, alternativt ökade, personalresurser?

Miljökonsekvenser

-

Andra samhällsrelaterade konsekvenser för människor

-

Grünn-Maja Ingegerd
Sydspetsens miljöhälsa